

УДК 811.134.2'42'272:276.3

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ГРАМАТИЧНИМ РОДОМ І ГЕНДЕРОМ В ІСПАНОМОВНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Юлія Валеріївна Андрійченко (м. Київ)

juliandri@mail.ru

кандидат філологічних наук, доцент кафедри романської філології Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Шевченка 14

*Статтю присвячено особливостям взаємозв'язку між граматичним родом і
гендером в сучасній іспанській мові. Типовими є обставини, коли вирішальна роль
правильного вживання лексичної одиниці належить не стільки граматичному роду
іменників, оскільки певній комунікативній ситуації.*

Ключові слова: гендер, текст, комунікація, мовні стереотипи.

ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ ГРАММАТИЧЕСКИМ РОДОМ И ГЕНДЕРОМ В ИСПАНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Юлия Валерьевна Андрійченко (г. Киев, Украина)

juliandri@mail.ru

кандидат филологических наук, доцент кафедры романской филологии
Института филологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Шевченко 14

*Статья посвящена особенностям взаимосвязи между грамматическим
родом и гендером в современном испанском языке. Типичными есть обстоятельства,
при которых решающая роль правильного употребления лексической единицы
принадлежит не столько грамматическому роду, сколько определенной
коммуникативной ситуации.*

*Ключевые слова: гендер, текст, коммуникация, языковые стереотипы,
англоязычный, Великобритания, США.*

© Андрійченко Ю. В. [Андрійченко Ю. В.] juliandri@mail.ru

Особливості взаємозв'язку між граматичним родом і гендером в іспаномовній комунікації (Українською)
[Особенности взаимосвязи между грамматическим родом и гендером в испаноязычной
коммуникации (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

FEATURES OF RELATIONSHIP BETWEEN GRAMMATICAL GENUS AND GENDER IN SPANISH COMMUNICATION

Yuliya V. Andriychenko (Kyiv, Ukraine)
juliandri@mail.ru

PhD (Philology), Associate Professor of Romance Philology Department,
 Institute of Philology
 Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article is devoted to the peculiarities of the relationship between native and grammatical gender in contemporary Spanish. Typical there are circumstances in which the decisive role is played by the correct use of the lexical unit rather than grammatical gender as a specific communicative situation.

Keywords: gender, text, communication, language stereotypes.

Питання існування зв'язку між граматичним родом і гендером викликає багато дискусій в сучасній лінгвістичній науці. Такі дослідники, як М. Бенгочеа, С. Андрес Кастельянос вважають, що існує тісний зв'язок між біологічною статтю і граматичним родом [4; р. 306].

В цьому їхні думки не співпадають з Р. Якобсоном і П. Віолі, які вважають, що лінгвістичний гендер може містити в собі важливе семантичне значення. Х. М. Блекуа і Хуан Альсіна Франч вважають, що *стать* – це така сема досвіду, яка відрізняється з самого початку від граматичного роду, але слугує для нього потужним мотиватором [3, р. 57]. Тобто, вчені, хоча і визнають, що поняття статі (*género natural*) і граматичного роду (*género grammatical*) повинні чітко розмежовуватись, але вважають, що їх неможливо розмежовувати одне від одного, оскільки всі особливості призначення жінки (*hembra*) визначають жіночий граматичний рід; таким самим чином всі особливості призначення чоловіка (*macho*) втілюються в чоловічому граматичному роді [3, р. 112].

Таким чином, можна стверджувати, що категорія гендеру не є порожньою або цілком граматичною, вона має своє особисте відношення до зовнішнього світу і складає певний елемент, в якому містяться як досвід, так і зміст.

М. Бенгочеа, вважає, що наскільки сильнішою є розбіжність між статтю і

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

родом, настільки сильнішими становляться зв'язки, що з'єднують обидва феномени. Якщо спочатку стаття є патріархальною, і слідування правилам вживання граматичного роду підтримує її статус, то потім проблематичні питання цих граматичних правил демонструють і відображають початок руйнування патріархальної системи. Скільки б не відкидався цей факт багатьма дослідниками, але, на думку Мерседес Бенгочеа, правила вживання граматичного роду в іспанській мові сформували частину *системи стать-рід*, в якій біологічні розбіжності виправдовують культурні і розбіжності в колективах, які розподіляються на чоловічу і жіночу стать [5, р. 54].

Для запобігання спрощувальних інтерпретацій слід вказати, що дослідники, зазначені вище, не вважають, що відношення між статтю та родом є повністю прозорим і однозначним. Багато науковців припустились помилки, коли вважали за потрібне визначити граматичну стать виключно з врахуванням лише семантичних критеріїв.

Королівська Академія Іспанії у своєму першому виданні Граматики іспанської мови в 1771 році наполягає на тому, що в іспанській мові є два роди іменників: чоловічий і жіночий. Чоловічий рід охоплює чоловіків і тварин чоловічої статі; жіночий, в свою чергу, жінок і тварин жіночої статі [8, р. 127–128]. На нашу думку, Граматика Іспанської Королівської Академії консолідувала в цьому визначенні семантичну форму визначення гендеру, яка дійшла до теперішнього часу, не зазнавши суттєвих змін. Порівняймо з визначенням М. Гарсія Месегера: гендер – це граматичний випадок, який відповідає статі. Кожна з двох форм, наприклад, *leon / leona*, належить певному роду, який корелюється в залежності від статі тварини, що являє собою [7].

Ці та інші визначення, які намагаються віднайти сенс граматичного гендеру в семантичному референті *стать*, на нашу думку, оминають (або не надають особливої важливості) тому факту, що ця референтна функція може бути застосована лише для меншості лексичних одиниць, оскільки існує багато прикладів, які демонструють, що гендер не являє собою референційне значення, а лише виконує виключно синтаксичну функцію (як узгодження). Тому, вважаємо, що ці визначення не можуть в повному обсязі охопити всі особливості функціонування гендеру в іспанській мові.

Багато іспанських науковців зіштовхуються з певною неузгодженістю під час класифікації родів, оскільки для виконання цього їм необхідно звернутися до інших критеріїв: таким чином, гендерне розмежування, здійснене Антоніо

© Андрійченко Ю. В. [Андрійченко Ю. В.] juliandri@mail.ru

Особливості взаємозв'язку між граматичним родом і гендером в іспаномовній комунікації (Українською)

[Особенности взаимосвязи между грамматическим родом и гендером в испаноязычной коммуникации (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Небріха, зазначене нами вище, не існує вже, ґрунтуючись на значенні, а на синтаксичній здатності, яку має кожен іменник з одним або більше артиклями. Цілком імовірно, що саме тому всі іспанські дослідники, які намагаються визначити категорію гендеру, враховуючи лише семантичний аспект, зазнають певної наукової поразки і змушені враховувати також вторинні критерії, такі як морфологічний і синтаксичний: закінчення, артиклі іменників для точного опису функціонування родів в іспанській мові.

Багато дослідників вбачають у категорії гендеру феномен, який виключно пов'язаний лише з суфіксами й артиклями. Андрес Белло стверджує, що в іспанській мові не існує більше, ніж два роди: чоловічий і жіночий. За словами вченого, рід існує лише в іменниках, і щоб визначити його, ми шукаємо закінчення прикметників, таким чином, якщо б не існувало прикметників, неможливо було б визначити граматичний рід [8]. Також це було б неможливим, якби прикметники іспанської мови мали б лише одне закінчення.

Іспанська Королівська Академія змінила це стародавнє визначення лише в 1973 році, в новому виданні граматики іспанської мови, враховуючи критерії синтаксичного узгодження. За родами іменники іспанської мови розподіляються на іменники чоловічого і жіночого родів. Нейтральної номінальної категорії не існує. Належність іменника до жіночого або чоловічого роду визначається за формами артикля і деяких займенників, що характеризуються гендерними морфемами *-a* (жіночий рід) і, відповідно, *-o*, *-e* (чоловічий рід), без морфем, якщо створюють групи безпосередньо з іменником в атрибутивній конструкції або приєднуються до нього поза неї [8].

У межах цієї формалістської течії багато дослідників дають негативну відповідь на питання, чи існує зв'язок між гендером і статтю в мові. М. А. Калеро Фернандес, не відкидаючи можливості, при якій сема *sexo* інколи супроводжується іменником, вважає, що ці випадки настільки не типові в лексичному запасі іспанської мови, що не варто шукати асоціації між граматичним родом і біологічною статтю, що відбувається в ментальності учасників комунікації, оскільки стереотипи, які походять від цих асоціацій (лінгвістична дискримінація жінок), є набагато потужнішими, ніж переваги, які можливо отримати. На думку дослідниці, факт отримання статевого значення граматичним родом лише слугує для закріплення ментального образу статей як окремих і віддалених одна від іншої груп. Поки чоловічий рід містить в собі дві функції (специфічну і загальну) завжди існує загроза його сприйняття лише виключно як індикатора чоловічої статі. М. А. Калеро Фернандес закликає

(Problems of linguistic semantics)

Features of relationship between grammatical genus and gender in Spanish communication (in Ukrainian)
[Osoblyvosti vzajemozv'jazku mizh gramatychnym rodом і g'enderom v ispanomovnij komunikacii']

© Andriichenko Y. V. [Andrijchenko Ju. V.] juliandri@mail.ru

учасників комунікативного акту припинити бачити виключно в чоловічому роді індикатор *macho*, а в жіночому, відповідно, *hembra* [6].

Відштовхуючись від актуального стану цієї проблеми, необхідно, на думку вченої, розмежувати граматичний рід і біологічну стать, і бачити в іменниках лише загальні поняття, які не мають розподілу на жіночий і чоловічий. Таким чином, лексичні одиниці *las señoras de la limpieza, las zurcidoras, los herreros, los albañiles* мали б чітко визначений граматичний рід, чи то чоловічий чи то жіночий, і об'єднували виключно за професійними ознаками групу індивідів, ти самим оминаючи гендерну належність. В цьому випадку не буде потрібним створювати форму чоловічого роду для *las señoras de la limpieza, las zurcidoras* і форму жіночого роду для *los herreros, los albañiles*, також не має необхідності вживати два можливих детермінанти у випадку іменника з незмінним закінченням, наприклад, *el / la taxista, el / la deportista*, лише вживати артикль чоловічого або жіночого роду для обох. Конфлікт знаходиться не в мові, а в колективній ментальності [8]. Звідси ключовим чинником є передача цих змін новим поколінням, які повинні набути поняття гендеру, повністю відмінного від того, що панувало раніше.

М. А. Калеро Фернандес запропонувала своє власне визначення роду, стверджуючи, що рід – це граматична подія, тобто здатність лексичної одиниці являти собою формальну різноманітність для вираження синтагматичних зв'язків. Згідно роду іменники можуть бути жіночого або чоловічого роду і повинні узгоджуватись з артиклями, прикметниками та ін. [6, с. 174].

А. Гарсія Месегер, підтримав це визначення і у своєму дослідженні *Es sexista la lengua española* вважає, що кожен учасник комунікативного акту не свідомо відтворює певний зв'язок між граматичним родом і біологічною статтю людини або тварини, про яку йдеться, і визнає, що ця *штучна ідея* має коріння з патріархальної культури [7].

А. Гарсія Месегер запропонував зберігати прикметники *masculino / femenino* для визначення граматичного роду, і *varonil / mujerial* для визначення статі, впровадивши класифікацію всіх лексичних одиниць іспанської мови, які можуть мати два роди, один згідно з граматичним родом (морфологічне значення), другий згідно зі статтю (семантичне значення):

а) згідно з родом, лексичні одиниці іспанської мови можуть мати подвійну форму (*amigo, -a*), єдину форму чоловічого роду (*personaje*), єдину форму жіночого роду (*persona*) або єдину форму чоловічого / жіночого роду (*artista*);

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LNHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

б) згідно зі статтю, іменники чоловічого роду можуть бути *чоловічими* (*varoniles*) коли об'єкт належить до чоловічої статі, *жіночими* (*mujeriles*), коли йдеться про жіночу стать, і андрогенними (*androginas*), якщо стать не визначена.

Література

1. Ильин Е. П. Пол и гендер / Евгений Павлович Ильин. – СПб. : Питер, 2010. – 686 с.
2. Кирилина А. В. Гендер: лингвистические аспекты / Алла Викторовна Кирилина. – М., 1999. – 189 с.
3. Alcina Franch J. Gramática española / Juan Alcina Franch, José Manuel Bleca. – Madrid: Ariel, Editorial S.A., 1983 – 1274 p.
4. Andrés Castellanos S. Soledad de Andrés Castellanos / S. Andrés Castellanos // Arquitectas, ingenieras, ministras, obispas, toreras. – Barcelona : Ed. Barcino, 2007. – 98 p.
5. Bengoechea M. Nombra en femenino y en masculino: Sugerencias para un uso no sexista en lenguaje en los medios de comunicación / María Bengoechea. – Madrid : Ed. Universidad Complutense, 1999. – 281 p.
6. Calero Fernández M. A. Lenguaje, género y sexo: reflexiones desde la lingüística y desde el feminismo / María Ángeles Calero Fernández. – Valladolid : Ed. Prima, 2001. – 198 p.
7. Meseguer García A. ¿Es sexista la lengua española? / Álvaro García Meseguer. – Madrid : Ed. Paidós, 1994. – 254 p.
8. Real Academia Española // Comisión de gramática, Esborzo de una nueva gramática de lengua española. – Madrid : Espasa Calpe, S.A., 1997. – 246 p.

Reference

1. Il'in E. P. *Pol i gender*. SPb., Piter, 2010, 686 s.
2. Kirilina A. V. *Gender: lingvisticheskie aspekty*, M., 1999, 189 s.
3. Alcina Franch J., Bleca J. M. *Gramática española*. Madrid, Ariel, Editorial S.A., 1983, 1274 p.
4. Andrés Castellanos S. Soledad de Andrés Castellanos. *Arquitectas, ingenieras, ministras, obispas, toreras*. Barcelona, Ed. Barcino, 2007, 98 p.
5. Bengoechea M. Nombra en femenino y en masculino: Sugerencias para un uso no sexista en lenguaje en los medios de comunicación. Madrid, Ed. Universidad Complutense, 1999, 281 p.
6. Calero Fernández M. A. *Lenguaje, género y sexo: reflexiones desde la lingüística y desde el feminismo*. Valladolid, Ed. Prima, 2001, 198 p.
7. Meseguer García A. *Es sexista la lengua española?* Madrid, Ed. Paidós, 1994, 254 p.
8. *Real Academia Española // Comisión de gramática, Esborzo de una nueva gramática de lengua española*, Madrid, Espasa Calpe, S.A., 1997, 246 p.

(Problems of linguistic semantics)

Features of relationship between grammatical genus and gender in Spanish communication (in Ukrainian)
[Osoblyvosti vzajemozv'jazku mizh gramatychnym rodom i g'enderom v ispanomovnij komunikacii']

© Andriichenko Y. V. [Andrijchenko Ju. V.] juliandri@mail.ru